

Revolution i Vietnam

Morten Thing anmelder:

Thorkild Høyer (red.):
VIETNAM. Fra Kommandostyre
mod retssamfund,
Mellemfolkeligt Samvirke, 2003,
236 s.

Vietnam spillede en meget dominerende rolle i mit ungdomsliv. Utalige demonstrationer, indsamlinger, artikler, bøger og uoverskuelige mængder mental energi. Skismaer og politiske kampe.

I februar 1973, da kampene i Vietnam var ved at nærme sig afslutningen, diskuterede vi i redaktionen på *politisk revy*, hvad vi skulle mene om våbenhvilen og fremtiden. Vi skrev en leder, hvor vi advarede mod at tro, at imperialismen havde lidt et afgørende nederlag, eller at "vi nærmer os afslutningen af den vietnamesiske revolution." Det var ikke en leder vi blev populære på. Vi fik strenge irettesættelser fra kendte venstrefløjsfolk. Hvad der bekymrede os mest var, at der var en udsigt til, at vi efter at have investeret så megen god politisk vilje i et fjernt og os næsten ukendt folk, nu ville se landet udvikle sig efter kendt stalinistisk mønster med udrensninger, arbejdslejre og folkekommuner.

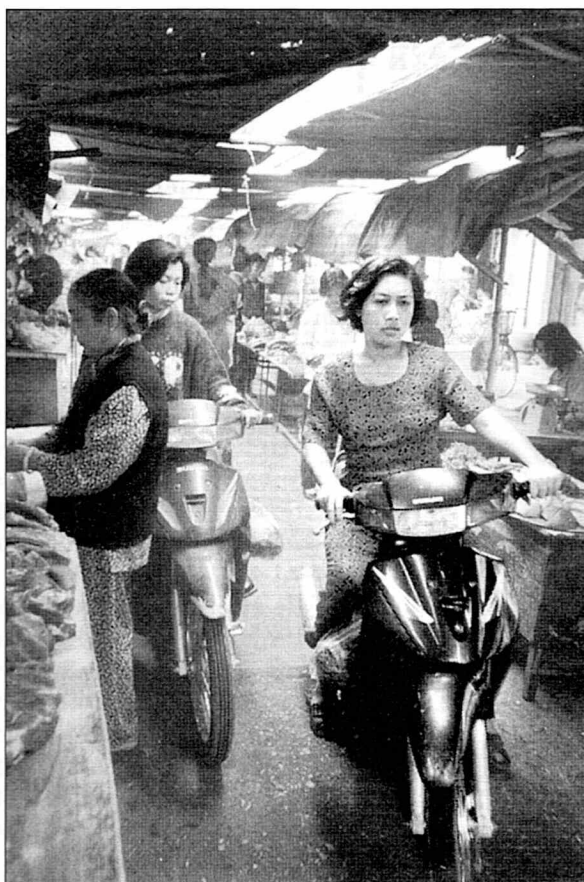
Efter at have læst den bog Thorkild Høyer har redigeret for MS om Vietnam i dag er det klart, at vores bekymring var realistisk. For det var præcis sådan udviklingen blev. Våbenhvilen og siden sejren i 1975 var et slag for imperialismen, men kun midlertidigt og Vietnam blev ikke noget frihedens land. Tværtimod. Nordvietnam satte sig hårdt på Syden og de 300.000 især kinesiske bådflygtninge fra 1979 bragte ubehagelige mindelser om andre etniske udrensninger i vores del af verden. Kommandoøkonomien var ikke bedre i Vietnam end den var i Kina eller Sovjet. Den var både dårlig politik og dårlig økonomi. Så dårlig, at i 1986 besluttede stat og parti (som stadig er et sammenvokset monster) at indføre reformer, Doi moi.

De sidste næsten tyve år har ændret Vietnam radikalt, især på det materielle

område. Sult er blevet et sjældnere fænomen. Der er kommet flere biler og mange flere motorcykler. Men vigtigst er et skifte i, hvad man kunne kalde politisk paradigme. Doi moi har i højere grad betydet, at man har forladt den historiemetafysik, som lå indbygget i den sovjetiske kommunisme, og ifølge hvilken partiet skulle styre landets økonomi i den retning, som historien med ubønhørlig vilje alligevel ville udvikle sig, nemlig mod socialisme og kommunisme. Ideen om at partiet besad eller blot kunne besidde denne guddommelige indsigt faldt i behagelig grad sammen med lokale forestillinger om magt. I Sovjet blev partiet en ny tsar-type, i Kina en ny kejser-type. Vietnam, som jo har været en kinesisk vasal i århundreder og derfor har været vant til at betragte magt som fremmed og uigennemskuelig, udviklede sig til en kinesisk klon-type. Doi moi har i højere grad taget bestik af, hvordan verden ser ud og har udviklet nye politiske muligheder og former.

Centralt i Doi moi ligger, som i de kinesiske post-mao-reformer, at man økonomisk ikke kan eller skal være uafhængig af verdensmarkedet. Kommandoøkonomi (eller 'planøkonomi' som det hed med en ufrivillig vits) førte til stagnation, mens tilpasning til verdensmarkedet og i øvrigt interne markedsrelationer, førte til enorm vækst. Med den enorme vækst skete der store sociale ændringer, nye klasser dukkede op, og der skete forskydninger mellem kønnene. De sociale ændringer satte de politiske strukturer under pres, et pres for at lade økonomien få friere råderum.

I Sovjet førte denne udvikling til en politisk implosion: styret faldt simpelthen fra hinanden og gav frit rum for udviklingen af en liberalistisk økonomi af råt tilsnit. I Kina har partiet forsøgt få og spæde tilpasninger, afvekslende med traditionel voldelig undertrykkelse. Men også her vokser presset fx mod en formalisering af retlige normer hen imod det regulerede retssamfund, vi kender. Denne type politisk-retlig formalisering er nødvendig af økonomiske grunde: de nye kapi-

talejere må have en større sikkerhed i deres transaktioner. Men den er også nødvendig for at sikre større fleksibilitet i de politiske processer. Demokrati er, set fra økonomiens synspunkt en måde hurtigere og sikrere at udvikle nye former i den samfundsmæssige proces. Men set fra individets, frihedens og samfundets synspunkt er demokrati også spørgsmålet om, hvilket generelt design samfundet skal have. Er det den russiske mafia-liberalisme, man vil have? Er det den kinesiske kapitalisme-uden-demokrati-isme, man vil have? Eller vil man udvikle en vestlig socialstat? Eller er socialisme stadig en politisk mulighed?

Hele denne bog kan læses som en temperaturtagning på denne proces. Bogen starter således meget optimistisk med et kapitel om det såkaldte græsrodsdemokrati-dekret fra 1998, som skulle kunne give almindelige mennesker større indflydelse på de lokale politiske processer. Ingen tvivl om at dekretet kan give og faktisk nogen steder giver nye muligheder. Den samme optimisme spores i Thorkild Høyers eget kapitel, som hedder det samme som bogens undertitel. Den retlige formalisering og udviklingen af en retlig kultur i det hele taget uden tortur af anklagede og vidner, uden bestikkelse og med uafhængige dommere er en lang rejse. Og næsten alle bogens andre kapitler svækker den optimistiske tone, der anlægges i disse to kapitler: det går meget langsommere på den politiske front end den økonomiske, og det skaber sociale spændinger. Partiet er stadig et monster, der er vokset helt sammen med staten, og som hindrer mere dybtgående reformer, der kunne udvikle processerne. Men samtidig efterlader bogen alligevel det indtryk, at i Vietnam er der noget som flytter sig. I løbet af de sidste tyve år er der langsomt, men sikkert kommet muligheder, som ikke fandtes før.

Det afgørende handler om udviklingen af *et civilsamfund* og en *offentlighed*. Civilsamfund betyder, at det er muligt for borgere uafhængigt af staten at organisere sig med henblik på at fremme og indløse deres særskilte interesser, om de nu er af politisk, filatelistisk eller seksuel karakter. I sidste instans handler det i Vietnam om at tillade andre partier. Offentlighed er den sfære, hvori borgerne kan formulere og diskutere deres interesser, dvs. det er den sfære, som knyttet til civilsamfundet udgøres af møder: virtuelle møder i medier eller faktiske møder, hvor det nu måtte være i virkeligheden. Både civilsamfund og offentlighed kniber det stærkt med i Vietnam, men der er små tiltag som melder om ændringer.

Bogen vidner frem for noget om den voldsomme økonomiske vækst og de socia-

le ændringer den har medført set i forhold til sociale klasser, køn og etniske mindretal. De enkelte artikler bygger tit på et lokalkendskab, som gør empirien meget troværdig, og den har derfor en stor overbevisningskraft. Og jeg synes faktisk, at langt de fleste var meget spændende læsning. Jeg har en indvending mod nogle af dem, af sproglig art. Flere af skribenterne har i mange år levet i det store udviklings- og hjælpe-system af folk, som designer og gennemfører udviklingsprojekter i privat eller offentligt regi fx i Vietnam. Sproget i dette system er et engelsk gennemtrukket af en politologisk-sociologisk lingo. Begge dele smitter desværre af på deres dansk i en uheldig retning. På engelsk taler man fx om peasant-training, når man mener undervisning af bønder. Men bonde-træning er altså ikke det samme som undervisning af bønder. Det formelig vrimler med kæmpeklodser som 'landbrugssektorprogrammer'. Engelske og halv-sociologiske oversættelseslån gennemtrænger flere tekster på en uheldig måde, fordi de derved kommer til at mangle sprogligt nærvær. Når man endelig kommer til en artikel, som forener interviews med refleksion, føles det som en befrielse.

For nogle år siden besøgte jeg Vietnam sammen med min familie. Vi kom alle sammen hurtigt til at holde af landet og vietnameserne. Sådan er det ikke alle steder, man kommer. Det er langt fra nogen selvfølge. Vietnameserne var utroligt imødekommende overfor europæere, så imødekommende, at man næsten med skam tænkte på, hvad europæere havde udsat landet for de foregående 100 år.

Bogen om *Vietnam* lyser mange steder af den samme oplevelse hos de mange, som har været udsendt til Vietnam. De ønsker meget godt for landet og dets indbyggere. For alle os, som for 30 år siden havde Vietnam i hjertet, er denne bog et godt sted at starte refleksionen om, hvad det var vi forestillede os med revolution i Vietnam.